

Met een paard naar de vrijheid

Met een paard naar de vrijheid

Arthur de Jong

Uitgeverij De Morgenster

‘Opdat wij nooit zullen vergeten.’

Voor mijn broers.

Eerste druk, september 2024
ISBN: 9798335529709
NUR: 287

Arthur de Jong
© 2024 Uitgeverij De Morgenster
www.uitgeverijdemorgenster.com

Omslag en vormgeving, Arthur de Jong

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij digitaal, elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

1

Vechtersjassen

3 september 1943.

‘Moeder!’ riep David toen hij de keuken van de boerderij binnenstormde. Moeder, die net op haar gemak de afwas deed, draaide zich om. Haar donkere haar had ze in een knot gestoken en haar diepzwarte ogen keken David onderzoekend aan.

‘Wat is er, jongen?’ vroeg ze terwijl ze het laatste schone bord in een van de kastjes zette. ‘Heb je weer een van je streken uitgehaald?’

David's stem trilde licht terwijl hij vervolgde: ‘Nee, het is nog veel erger.’

‘Wat is er dan?’

‘Het is zo gemeen! Ze hebben me geslagen. En als u het niet gelooft, kijk maar.’

David stroopte de mouw van zijn jasje op. Drie grote blauwe plekken werden zichtbaar. De andere hand van David balde zich tot een vuist en zijn ogen vulden zich met tranen van woede.

‘Maar ik zal ze krijgen! Ik zal ze terugpakken, hoe dan ook!’ schreeuwde hij, nog buiten adem.

‘Jij gaat helemaal niks doen. Je gaat nu op deze stoel zitten,’ commandeerde moeder. Ze trok een stoel onder de keukentafel vandaan en zette hem met een stevige tik op de vloer.

‘Waarom?’

‘Zodat ik je blauwe plekken kan behandelen.’

‘Is dat nodig?’

‘Heel erg nodig,’ knikte moeder. Ze haalde een van haar zalfjes uit de lade van de grote keukenkast, draaide het deksel eraf en smeerde het groene goedje op zijn arm. De zalf rook naar kruiden en voelde koud aan.

‘Zo,’ zei ze, ‘je zult er nog wat last van krijgen. Over twee dagen zullen de plekken zijn vergeten.’

‘Maar ik heb er helemaal geen last van,’ protesteerde David. ‘Ik voel niks.’

‘Dat geloof ik,’ knikte moeder. ‘En toch blijf je tot morgenochtend op de boerderij en je gaat niet meer naar de stad.’

Dit raakte David diep. Hij had overal vrienden, haalde veel kattenkwaad uit en was altijd in de stad te vinden. Het vooruitzicht om opgesloten te zitten op de boerderij voelde als een straf.

‘Ik ga wél.’

Moeder schudde heftig haar hoofd. ‘Jij gaat niet. Ik wil niet dat je nog een keer die jongens tegen het lijf loopt.’

Johannes, zijn oudere broer van zestien jaar oud kwam de kamer binnen. Hij was een kop groter dan David en altijd koppelig; iets wat moeder meteen aan de puberteit koppelde.

Johannes vond dat onterecht en was van mening dat zijn ouders hem meer vrijheid moesten geven.

‘Welke jongens?’ vroeg Johannes. Hij pakte een glas, vulde het met kraanwater en klokte het in één keer weg. David zag dat zijn handen vuil waren. De mest van de koeien zat onder zijn nagels. Johannes was altijd bij de koeien te vinden. Hij had zelfs vader geholpen toen er een kalf werd geboren. David was erg jaloers geweest.

Tegelijkertijd was hij ook trots op zijn broer. Op school schepte hij graag over Johannes op. De meeste klasgenoten luisterden graag naar zijn verhalen over de boerderij. Maar opeens was het anders geworden. De vaders van zijn beste vrienden Otto en Tom waren bij de NSB aangesloten. De laatste tijd werden ze steeds brutaler en scholden zelfs de meester uit voor alles wat los en vast zat. Hoe konden Otto en Tom, zijn vrienden sinds de kleuterschool, hem opeens zo haten? Ze speelden altijd samen, deelden geheimen en lachten om dezelfde grappen. En nu, enkel omdat hij een Jood was, keken ze hem aan alsof hij een vijand was. Maar wat betekende het eigenlijk om Joods te zijn? Hij kende de verhalen van zijn grootouders, maar zijn eigen familie volgde nauwelijks de Joodse tradities. Was hij echt zo anders? Waarom haatten ze hem dan zo?

Alleen maar omdat hij een Jood was?

Johannes was een Jood.

En vader en moeder waren Joods.

En zijn zus Mirjam, zij was ook een Jood. Eigenlijk waren ze allemaal Joods.

De naam Jood.

David wist niet eens waarom hij een Jood was. Ze gingen niet op zaterdag naar de synagoge. Ze deden geen gebeden en vader had geen gebedsriemen. Alleen bij de maaltijden baden ze. En toch waren ze Joods, omdat opa en oma dat ook waren.

Maar nu hadden zijn vrienden Otto en Tom samen een bondje gesloten. Ze begonnen hem vanmorgen al te treiteren. En uit school kwamen ze naar hem toe.

‘Zo, vuile Jood,’ had Otto geroepen. ‘Jij hoort hier niet meer thuis, in Holland.’

David begreep heel goed wat de jongens bedoelden. Er deden allerlei geruchten de ronde dat de Duitsers verschrikkelijke concentratiekampen hadden en de Joden uit alle windstreken eraartoe haalden. Hij was verstikt van woede en was de jongens naar de keel gevlogen.

David stond op van zijn stoel.

‘Wie waren het?’ herhaalde Johannes zijn vraag.

David slikte moeilijk. Hij vond het gemeen om zijn vrienden te verraden.

‘Otto, en Tom.’

‘Die van de NSB’ers?’

‘Ja.’

Johannes grijnsde. ‘Wat mij betreft mag je ze zoveel slaan als je wilt. Die ellendige NSB’ers denken tegenwoordig dat ze alles mogen en kunnen. Ze horen hier niet meer thuis. Ze horen in Duitsland.’

David voelde zich vanbinnen warm worden. Dit was zijn broer, dit was Johannes.

‘Johannes, doe eens rustig,’ kalmeerde moeder. ‘Ik vind dat je zo niet over je medemens mag spreken.’

‘Het zijn niet meer mijn medemens,’ zei Johannes koppig. ‘Ze horen hier niet thuis.’

Moeder schudde haar hoofd en ging verder met de afwas. Johannes ging weer naar de koeien en David besloot om bij de paarden te kijken.

Ze hadden drie paarden: Betsy, Gerrie en Rex. Elk was heel verschillend. Rex was een heel vurig paard. Betsy en Gerrie waren wat rustiger. Betsy en Gerrie waren Friese schimmels. Rex... tja, dat wist David niet meer. Hij vond het wel jammer dat hij niet meer op de naam kwam, maar zette zich er snel overheen.

Zijn lievelingspaard was Rex. Waarom dat zo was wist hij zelf ook niet. Het klikte tussen hen. Rex begreep hem. Net zoals nu. David legde zijn hoofd een moment op het warme lichaam van het paard. Rex bleef rustig staan en wreef met zijn hoofd over zijn schouders. David besloot om het paard te borstelen. Onder-tussen vergat hij alweer wat er aan het begin van de middag was gebeurd tussen hem, Otto en Tom.

Tegen etenstijd kwam vader langs de stallen.

‘Je bent goed bezig!’ prees hij David terwijl hij met zijn handen door zijn zwarte kuif borstelde.

Die kuif, dat vond David het leukste aan zijn vader. Dat maakte hem jong. Alsof vader nog geen vijftig was, maar twintig. Of dertig.

Buiten klonk het geratel van een passerend konvooi. David en zijn vader bleven even stilstaan, luisterend naar het zware gerommel van de Duitse legervoertuigen die over de stoffige weg langs de boerderij trokken. David huiverde lichtjes bij de gedachte aan de soldaten die maar enkele meters verderop voorbijtrokken.

‘Borstel hem nog even af. Over een kwartier gaan we eten,’ zei vader.

Hij liep weer verder. David wachtte totdat het geluid van zijn klompen in de schuur was verdwenen.

En toen gebeurde het.

2

Overval

‘Aufmachen!’ brulde een stem.

Er werd niet eens gewacht op antwoord. De staldeur vloog met een enorme vaart open en knalde zo hard tegen de muur dat een paar stenen vazen, die een eindje verderop op een krukje stonden, op de grond kletterden. Ze spatten in duizenden stukjes uit elkaar.

David wist meteen dat het Duitsers waren. De burens waren vorige week ook opgehaald door de Duitsers. Ze hadden hun verteld dat ze op werkvakantie gingen.

Vader had zo lang mogelijk volgehouden tegenover de Duitsers dat de boerderij moest blijven bestaan. De Duitse leiding in Amsterdam gaf toestemming omdat ze begrepen dat er grote hoeveelheden melk en vlees van de boerderij kwamen. Maar nu waren de Duitsers toch gekomen en David wist heel goed wat dat betekende.

Vijf soldaten stormden de stal binnen.

Instinctief dook David achter het paard in elkaar. De Duitsers renden langs de box.

‘Schnappen Sie sich die Juden und werfen Sie sie ins Auto!’ brulde de achterste soldaat. Blijkbaar was het de commandant. De Duitsers verdwenen door de tussendeur. Het stampende geluid van hun spijkerlaarzen stierf weg op de deel.

Met een bonkend hart kwam David een stukje overeind. Wat moest hij doen? Hij kon niet naar vader, moeder, Johannes of Mirjam. Dan zou hij ook opgepakt worden.

Opeens schrok David hevig. Tussen twee houten spijlen van de box door zag hij dat er een Duitse soldaat bij de ingang van de stal op wacht stond. Zijn geweer hield hij zo dreigend vast dat David bang was dat hij ieder moment zou gaan schieten. Gelukkig gebeurde dat niet.

Heel zachtjes bewoog David zich een stuk naar achteren. Hij wist dat daarachter in de box, onder het hooi, een kleine gleuf was. Voorzichtig liet hij zich erin glijden en kroop een stukje terug onder de houten planken van de vloer. Toen bleef hij doodstil liggen. Door een spleet tussen twee houten planken zag hij dat hij recht onder het grote paardenlijf van Rex lag. Hij rilde en wilde het liefst zo snel mogelijk weg.

Toen kwamen de Duitsers weer terug. David hoorde zijn vader schreeuwen. Zijn moeder krijsen. Johannes vloeken. Mirjam roepen. Hij kneep met zoveel kracht in zijn hand dat zijn handen er pijn van deden.

Drie Duitsers inspecteerden de stallen. Eén van hen was blijkbaar een paardenkenner. Hij klopte bij de drie paarden op hun lijven en onderzocht hen met een apparaat waarvan David wist dat de naam eindigde met ‘scoop’. Toen was Rex aan de beurt. David zag de spijkerlaarzen naar zich toe komen. Hij kneep zijn ogen stijf dicht van schrik. Rex schraapte onrustig met zijn hoeven over de grond.

‘Dieses Pferd... kraftvoll... hol es morgen früh ab,’ klonk het bevel van de commandant.

David had nooit Duits geleerd, maar hij begreep heel goed wat het woord ‘kraftvoll’ betekende. De Duitsers vonden Rex een sterk paard. Dan zouden ze hem waarschijnlijk meenemen.

Opeens sprongen de Duitsers met een schreeuw achteruit. Rex liet een enorme wind en er volgde een fikse behoefte. De mest en urine vielen op de grond en belandden boven op de benen van David. Hij voelde hoe zijn benen warm en vochtig werden. Hij kokhalsde en kneep in zijn neus om te voorkomen dat hij de lucht inademde of geluiden maakte waardoor hij zichzelf zou verraden.

De Duitsers verlieten de stal weer. Ze hadden er schoon genoeg van. Zo snel mogelijk kroop David overeind en gluurde door het stro naar de stal. In de verte klonken nog wat Duitse bevelen. Een motor startte.

Pas toen durfde David volledig uit zijn schuilplaats te komen. In zijn haar zat stro en zijn blauwe broek zat vol met vuile vlekken. Zijn schoenen sopten. Hij bereikte de gang en bleef gebio-logeerd naar de gebroken vazen kijken. Dat was zijn redding. Vanuit zijn ooghoeken zag hij ineens dat er een soldaat bij de ingang van de stal was achtergebleven.

David beseftte dat hij goed in de knel zat en liep voorzichtig terug naar achteren om te voorkomen dat een plotselinge beweging de aandacht van de soldaat zou trekken. Hijgend bereikte hij de achterwand en bleef enkele ogenblikken staan.

Wat moest hij doen? Hij kon niet langs de Duitse soldaat lopen.